

УДК [027.7:[930.85:008]]:004.77(477.54)НЮУ“364”

**ЗБЕРЕЖЕННЯ ІСТОРИКО-ПРАВОВОЇ СПАДЩИНИ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ
(досвід Наукової бібліотеки Національного юридичного
університету ім. Ярослава Мудрого)**

Шевченко Марина Олександрівна,
провідна бібліотекарка
сектору рідкісних видань і дисертацій
Наукової бібліотеки
Національного юридичного
університету ім. Ярослава Мудрого,
доктор філософії з інформаційної,
бібліотечної та архівної справи
Україна, м. Харків

***Анотація.** Представлено досвід Наукової бібліотеки Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого зі збереження історико-правової спадщини в умовах воєнного стану. Пріоритетними напрямками діяльності НБ визначено оцифрування рідкісних та цінних документів та забезпечення доступу до їхніх цифрових копій.*

***Ключові слова:** збереження документної спадщини, оцифрування документів, документна спадщина, історико-правова спадщина, цифрові колекції, цифрові копії, забезпечення доступу, бібліотеки закладів вищої освіти, Наукова бібліотека Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.*

***Annotation.** The abstracts of report describe the experience of preserving historical and legal heritage in the Scientific Library of Yaroslav Mudryi National Law University under the conditions of martial law. Priority activities for the Scientific Library is identified. The Scientific Library's primary tasks are to digitize rare and valuable documents and to provide access to their digital copies.*

***Keywords:** preservation of documentary heritage, digitization of documents, documentary heritage, historical and legal heritage, digital collections, digital copies, provide access, university libraries, Scientific Library of Yaroslav Mudryi National Law University.*

В умовах цифровізації, становлення цифрового суспільства, поширення таких загальносвітових ініціатив, як Open Access, Open Education та Open Science кардинальних змін зазнали й вимоги суспільства

до можливостей отримання необхідної інформації, зокрема й з метою здобуття освіти та здійснення наукових досліджень. Бібліотеки як центрові ланки у формуванні інформаційно-комунікативного, освітньо-наукового та соціокультурного середовища миттєво реагують на виклики сьогодення та стають повноправними суб'єктами інформаційного простору [2, с. 40], освоюючи нові, часом інноваційні, способи та методи надання інформації і даних для задоволення сучасних потреб користувачів. Також не можна оминати увагою того, що на діяльність бібліотек значно вплинуло повномасштабне російське вторгнення в Україну, що спричинило зміну умов провадження освітнього та наукового процесів у нашій країні (зокрема, перехід на онлайн-навчання, дистанційне обслуговування користувачів тощо).

НБ НЮУ ім. Ярослава Мудрого, адаптуючи власну діяльність до надскладних умов роботи, сконцентрувала увагу головним чином на подальшому, здебільшого онлайн, забезпеченні інформаційних потреб та запитів професорсько-викладацького складу та здобувачів вищої освіти, а також на збереженні документів, зокрема історико-правової спадщини, що є унікальною частиною документної спадщини України. У фонді рідкісних видань (XVIII – початку XX ст.) бібліотеки зберігаються такі колекції документів: стародруки, рукописи, літографії, дисертації, періодичні видання, книги з автографами відомих учених-юристів (XIX–XX ст.), книги з екслібрисами тощо. Досліджуючи попит академічної спільноти, було з'ясовано, що документи з рідкісного фонду бібліотеки є потужною базою для здійснення ґрунтовних досліджень сьогодення. Так, активно використовуються фундаментальні наукові праці представників Харківської школи права (зокрема, С. Й. Вільнянського, В. М. Гордона, М. А. Гредескула, М. М. Гродзинського, В. П. Даневського, М. О. Максимейка, М. І. Палієнка, В. І. Сливицького та ін.), у яких комплексно розкрито становлення та розвиток юридичної освіти та науки XIX – початку XX ст.

У часи російської агресії питання збереження історико-правової спадщини XVIII – початку XX ст. стоїть на порядку денному як одне з пріоритетних. Тому НБ було прийнято рішення про продовження реалізації проєкту оцифрування цінних та рідкісних видань з метою збереження вмісту цих документів, забезпечення його доступності користувачам, а також популяризації документної спадщини історико-правової тематики. Частину цифрових копій документів представлено в

eLEGALIUM за такими розділами: «Представники Харківської школи права (XIX – поч. XX ст.)», «Підручники XIX – поч. XX ст.», «Рідкісні видання середини XX ст.» [4].

Але, враховуючи наслідки, до яких можуть призвести військові дії, наша книгозбірня поставила перед собою завдання з розширення проєкту оцифрування та визначила пріоритетом для першочергового виконання іноземні видання XVIII – початку XX ст. (французькою, німецькою, англійською, польською, чеською, італійською та іншими мовами). Нині оцифровуються наукові праці, присвячені таким актуальним тематикам, як міжнародні відносини, міжнародне право, права людини, воєнне право тощо (наприклад, Delaquis E. *Die Rehabilitation Verurteilter* (Berlin, 1906), Fuhrmann R. *Das Seestraßenrecht* (Lübeck, 1909), Garner J. W. *La réglementation internationale de la guerre aérienne* (Paris, 1923) та ін.).

Також важливо акцентувати на тому, що бібліотека завжди була відкрита до співпраці. Так, цьогоріч кафедра криміналістики та НБ НЮУ ім. Ярослава Мудрого стали партнерами корпоративного науково-просвітницького цифрового проєкту «Цифрова бібліотека з криміналістики та судової експертизи». Цей проєкт передбачає збереження та популяризацію наукових здобутків видатних криміналістів та судових медиків (зокрема, М. С. Бокаріуса, М. М. Бокаріуса, В. П. Колмакова, О. Н. Колесниченка, В. О. Коновалової та ін.) з метою сприяння здійсненню ґрунтовних наукових досліджень, впровадження їхніх результатів як на практиці, так і в освітній процес університету [1]. Нині проводиться робота з реалізації першого напрямку – «Криміналістика та судова медицина в історичному та сучасному вимірах», присвяченого 125-річчю від дня народження професора М. М. Бокаріуса, 85-річчю кафедри криміналістики та 220-річчю НЮУ ім. Ярослава Мудрого. Уже презентовано наукові праці відомого вченого в галузі судової медицини та криміналістики професора М. М. Бокаріуса [1; 3]. НБ, як учасник цього проєкту, відібрала наукові праці авторства професора М. М. Бокаріуса з фонду, забезпечила їх оцифрування на власній сканувальній техніці, надала коректні бібліографічні описи відсканованих документів, розробила сайт (використовуючи Google сайти – структурований інструмент для створення вікі- та вебсторінок) для презентації відсканованого матеріалу, здійснює його наповнення й управління блочними елементами.

Отже, одним із пріоритетних напрямів діяльності в умовах воєнного стану НБ НЮУ ім. Ярослава Мудрого визначає реалізацію комплексу

заходів зі збереження історико-правової спадщини з власних фондів, яка датується XVIII – початком XX ст., зокрема продовжується реалізація проєкту з оцифрування цінних і рідкісних видань. Але важливо наголосити, що проєкт зазнає певних змін із врахуванням сьогоденних реалій. Насамперед це пов'язано з нагальною потребою в оцифруванні більшої кількості документів з метою збереження інформації, що міститься в них.

Створення цифрових копій та формування цифрових колекцій надає змогу НБ розкривати інформаційний потенціал фонду, розширювати джерельну базу правознавчих досліджень, зберігати вміст цінних та рідкісних юридичних видань, формувати якісний та комфортний освітньо-науковий простір для якісного та повноцінного забезпечення інформаційних потреб професорсько-викладацького складу та здобувачів.

Список бібліографічних посилань

1. До 220-річчя Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого – новий науково-просвітницький цифровий проєкт: «Цифрова бібліотека з криміналістики та судової експертизи» // Facebook. Кафедра криміналістики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. 2024, 11 верес. URL: <https://bit.ly/fblinkforensics> (дата звернення: 18.09.2024).
2. Кузьменко О. І., Загуменна В. В. Трансформація та розширення функцій бібліотек у сучасному цифровому просторі // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2021. № 3. С. 38–44. DOI: <https://doi.org/10.32461/2409-9805.3.2021.244715>.
3. Цифрова бібліотека з криміналістики та судової експертизи = Digital library on criminalistics and forensic examination 2024 / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. Криміналістики. Харків, 2024– . Останнє оновлення: 26.09.2024. URL: <https://sites.google.com/nlu.edu.ua/forensics> (дата звернення: 26.09.2024).
4. eLEGALIUM / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Наук. б-ка. Харків, 2012. Останнє оновлення: 18.10.2023. URL: <https://bit.ly/elegalium> (дата звернення: 18.09.2024).